

ZAŠTITA PRAVA DJECE U ODGOJNO-OBRAZOVNIM USTANOVAMA

Kao i prethodnih godina, u povodu početka školske godine dostavili smo Ministarstvu znanosti i obrazovanja (MZO) objedinjene preporuke i stajališta pravobraniteljice za djecu u odnosu na prava i interese djece u odgojno-obrazovnim ustanovama. Jedan dio preporuka ponavlja se iz prethodnih godina, budući da nije došlo pomaka u njihovom ostvarivanju.

Pravo djeteta na sudjelovanje i na informaciju – Preporučili smo da je potrebno: aktivno djelovati na promociji i povećanju sudjelovanja djece u procesima donošenja odluka od interesa za njihov odgoj i obrazovanje u skladu s ciljem i mjerama pripisanim u *Nacionalnoj strategiji za prava djece u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2014. do 2020. godine*; uvažavati učenike kao partnere u kreiranju i realizaciji plana i programa škole te u osmišljavanju slobodnih i preventivnih aktivnosti, ovisno o njihovoj dobi i zrelosti, osnažiti ulogu vijeća učenika u školama te jasnije definirati njihove zadaće i način biranja učenika u vijeće; da škole na početku i tijekom školske godine upoznaju učenike i roditelje s kriterijima ocjenjivanja i odredbama *Pravilnika o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi* te zakonskom procedurom u slučaju nezadovoljstva učenika ocjenom ili pedagoškom mjerom; omogućiti izuzeće iz povjerenstva učitelja, odnosno nastavnika koji je učenika ocjenjivao tijekom godine i zaključio mu ocjenu kojom nije zadovoljan, kad to zatraži učenik ili roditelj, kao i izuzeće iz postupka polaganja popravnog ispita, ako to zatraži učenik ili roditelj; da škole upoznaju roditelje i učenike s pravilima sigurne uporabe suvremenih tehnologija i informiraju djecu o posljedicama neprimjerene komunikacije na društvenim mrežama te o načinima postupanja školskih ustanova u slučaju nasilja putem interneta, kao i svakog drugog oblika nasilja, u skladu s *Protokolom o postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima*; osigurati da za sve objave fotografija učenika na web stranici škole i društvenim mrežama kojima se škola koristi za komuniciranje s javnošću postoji prethodna suglasnost roditelja te (prema preporuci Agencije za zaštitu osobnih podataka - AZOP) da objave na društvenim mrežama budu prvenstveno usmjerene na aktivnosti škole, a ne na učenike kao pojedince i obradu njihovih osobnih podataka; odgovarajućim tehničkim mjerama zaštititi fotografije učenika kako ne bi bile dostupne za preuzimanje osobama koje posjećuju web stranice škole.

Djeca s teškoćama u razvoju (TUR) – Radi podizanja kvalitete inkluzivne prakse u osnovnim i srednjim školama ponovili smo preporuku o potrebi žurnog donošenja *Pravilnika o pomoćnicima u nastavi i stručnim komunikacijskim posrednicima* te da se u njemu jednoznačno definiraju uvjeti, kriteriji i pravila u vezi s osiguravanjem modela podrške za učenike s TUR. Naglasili smo nužnost pronalaženja rješenja za sustavno (su)financiranje pomoćnika u nastavi/stručnih komunikacijskih posrednika za djecu s TUR i razvijanje modela njihove edukacije i supervizije tijekom procesa uključivanja. Istaknuli smo potrebu uvođenja novih mehanizama za praćenje provedbe različitih vrsta primjerenih programa odgoja i obrazovanja u osnovnim te, posebice, srednjim školama. Preporučili smo izradu jednostavnih uputa za škole, poput vodiča ili protokola postupanja, za provedbu različitih vrsta primjerenih programa odgoja i obrazovanja. Apelirali smo na veću fleksibilnost nadležnih institucija u donošenju odluka o nastavku školovanja učenika s TUR pri rješavanju situacija koje su iznimka od pravila i opravdane su s obzirom na etiologiju djetetovih teškoća.

Djeca pripadnici nacionalnih manjina – Radi izgrađivanja odnosa tolerancije i poštovanja prava pripadnika manjinskih zajednica, istaknuli smo potrebu provedbe programa usmjerenih učenju djece toleranciji, nediskriminaciji i prihvaćanju različitosti. O tome je nužno educirati odgojno-obrazovne radnike, kao i druge osobe koje sudjeluju ili pomažu u odgojno-obrazovnom procesu te osigurati stručno usavršavanje i dodatnu stručnu podršku u radu na razvijanju tolerantnih odnosa između djece pripadnika nacionalnih manjina i djece većinske

nacionalnosti. O pravima djece i zaštiti od diskriminacije nužno je informirati i roditelje. Preporučili smo uključiti svu djecu pripadnika romske nacionalne manjine u programe predškole i u programe učenja hrvatskog jezika, osigurati im pripremu za polazak u školu, prijevoz do odgojno-obrazovnih ustanova koje su udaljenije od romskih naselja te odgovarajuće prostorne i kadrovske kapacitete u odgojno-obrazovnim ustanovama. Ujedno smo preporučili osiguravanje sredstava za podmirenje troškova koji su usko povezani s odgojem i obrazovanjem (udžbenici, pribor, izvannastavne aktivnosti i sl.) imajući na umu da je dobrobit djece pripadnika romske nacionalne manjine dodatno ugrožena siromaštvom i visokom stopom nezaposlenosti.

Nasilje u odgojno-obrazovnim ustanovama i djeca s problemima u ponašanju (PUP) – Preporučili smo: da škole i dječji vrtići upoznaju roditelje i djecu s propisima koji reguliraju poduzimanje mjera zaštite učenika u slučajevima nasilja te s aktivnostima koje je odgojno-obrazovna ustanova dužna poduzeti; kontinuirano upoznavanje roditelja s problematikom nasilja i nenasilnog rješavanja sukoba – putem radionica, predavanja te raznih publikacija; poboljšati formalno socio-pedagoško i psihološko obrazovanje odgojno-obrazovnih djelatnika za problematiku nasilja i drugih problema u ponašanju djece te intenzivirati dodatne edukacije, uz osnaživanje djelatnika za prepoznavanje i identificiranje rizika u djetetovom životu te primjenu metoda njihovog ranog otkrivanja i ranog djelovanja; poticanje i uključivanje djece u kreiranje, osmišljavanje i provođenje preventivnih aktivnosti; intenzivnije provođenje preventivnih aktivnosti usmjerenih na razvoj socijalnih vještina djece, posebice komunikacijskih i onih za rješavanje sukoba; edukaciju radnika škole za provođenje metode medijacije u rješavanju vršnjačkih sukoba te što širu primjenu ove metode u školama zbog njezine dokazane učinkovitosti; kontinuirano unapređivanje međuinstitucionalne i međuresorne suradnje škole, CZSS-a, policije, ureda državne uprave i drugih nadležnih tijela u pristupu ovom problemu te organiziranje zajedničkih sastanaka s ciljem integracije pojedinačnih opažanja, jasnije percepcije djetetovih problema, preuzimanja odgovornosti i zajedničkog planiranja intervencija; intenzivnije povezivanje i razmjenu informacija o svakom djetetu prilikom prelaska iz dječjeg vrtića u školu i iz osnovne u srednju školu; individualnu procjenu svake situacije i djeteta te, osim represivnih pedagoških mjera, primjenu restitutivnih i psihosocijalnih intervencija kroz individualni plan postupanja koji se treba izraditi u suradnji s djetetom i njegovim roditeljima te drugim uključenim institucijama; ekipiranje stručnih službi škole sa socijalnim pedagogima koji bi, zbog specifičnih potreba ove skupine djece, bili nositelji mjera i aktivnosti u prevenciji i drugim intervencijama usmjerenim djeci u riziku i djeci s problemima u ponašanju; ustrojiti bazu podataka o svim preventivnim programima koji se provode u školama te primjenjivati znanstveno utemeljene programe s dokazanom učinkovitošću; snažnije povezivanje i suradnju odgojno-obrazovnih institucija i JLP(R)S u definiranju potreba djece i provođenju preventivnih programa; što prije donijeti *Pravilnik o načinu i obliku provođenja odgojno-obrazovne podrške i stručnog tretmana za učenike u riziku za razvoj problema u ponašanju i s problemima u ponašanju*, a na što obvezuje *Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (ZOOSŠ)*. Upozorili smo da, u slučaju nasilja nad djecom od strane odraslih osoba u odgojno-obrazovnim ustanovama, ravnatelji moraju poduzeti sve zakonske mjere u odnosu na počinitelje te slučaj prijaviti nadležnim institucijama, bilo da su počinitelji djelatnici ustanove ili druge osobe.

Daroviti učenici – Preporučili smo da MZO pristupi sustavnom rješavanju obrazovanja darovitih učenika te da škole vode računa o najboljem interesu djece, osobito o opterećenosti darovitih učenika, koji su često uključeni u više slobodnih aktivnosti i sudjeluju na natjecanjima iz nekoliko nastavnih predmeta. Preporučili smo da se ujednače kriteriji odabira učenika za pristup višoj razini natjecanja (županijskoj i državnoj) pod ingerencijom Agencije za odgoj i obrazovanje (AZOO).

„Novi“ učenici – Radi sveobuhvatne i pravovremene zaštite prava i interesa „novih“ učenika (koji mijenjaju razrednu ili školsku sredinu, često zbog preseljenja, migracija obitelji i sl.) preporučili smo žurno i koordinirano djelovanje svih dionika koji jesu i koji bi trebali biti uključeni u rješavanje njihovog statusa. Ne smije se dogoditi da zbog dugotrajne administrativne procedure djeca ne mogu ostvariti svoje pravo na obrazovanje. Svim „novim“ učenicima u razredu nužno je pružiti odgovarajuću potporu u procesu inkluzije. S obzirom na trendove migracija i porast broja djece, također „novih“ učenika, koja su na različite načine zahvaćena procesom migracije, ujedno smo preporučili da MZO u suradnji s AZOO-om osigura pomoć i dodatne edukacije učiteljima o interkulturalnom učenju i poučavanju te inkluzivnom konceptu obrazovanja.

Učenici strukovnih škola – Preporučili smo školama da na početku školske godine informiraju roditelje i učenike o pravima učenika za vrijeme praktične nastave i vježbi te o mogućnostima zaštite učenika, da pomognu učenicima pri odabiru poslodavaca kod kojih će pohađati praktičnu nastavu, da prate rad učenika kod poslodavaca te da pravovremeno zaštite prava učenika. Predložili smo uspostaviti sustav kontrole ugovora koje škole sklapaju s poslodavcima na temelju kojih šalju učenike na praksu (npr. ugovora između škola i hotela kojima se ugovara praksa učenika tijekom ljetnih mjeseci), kao i sustav nadzora smještaja djece izvan vremena obavljanja prakse.

Produženi boravak u osnovnoj školi – Preporučili smo da MZO, zajedničkim zalaganjem s JLP(R)S osigura dostupnost cjelodnevne nastave i produženog boravka učenicima od 1. do 4. razreda osnovne škole u svim školama u kojima postoji potreba i interes za takvom organizacijom nastave i boravka.

Obrazovanje o dječjim pravima te obilježavanje dana *Konvencije o pravima djeteta* – Preporučili smo da: odgojno-obrazovni radnici unutar kurikulumu osmisle načine i aktivnosti kroz koje će djecu informirati i poučavati o dječjim/ljudskim pravima i odgovornostima te obilježiti 20. studenoga *Dan Konvencije o pravima djeteta*; Ministarstvo i školske ustanove da na svojim internetskim stranicama objave poveznicu na stranicu Pravobranitelja za djecu www.dijete.hr, gdje se djeca mogu upoznati s dječjim pravima i Konvencijom o pravima djeteta, radom i ovlastima pravobraniteljice za djecu te Mrežom mladih savjetnika pravobraniteljice za djecu. Pozvali smo odgojno-obrazovne ustanove da u sklopu redovnog godišnjeg planiranja aktivnosti, prema *Pravilniku o izvođenju izleta, ekskurzija i drugih odgojno-obrazovnih aktivnosti izvan škole*¹, uključe i posjet *Maloj kući dječjih prava* Ureda pravobraniteljice za djecu u Zagrebu, odnosno posjet jednom od njezinih regionalnih ureda u Osijeku, Splitu i Rijeci.

Uklanjanje diskriminirajućih sadržaja udžbenika – Preporučili smo da se provede nadzor nad sadržajima udžbenika te poduzmu potrebne mjere kako bi se otklonili oni sadržaji za koje se utvrdi da su protivni načelima demokratskog poretka, a odnose se na zaštitu ljudskih i manjinskih prava, temeljnih sloboda i prava čovjeka i građanina te ravnopravnost spolova. Predložili smo i da se članove Stručnog povjerenstva za prosudbu školskih udžbenika upozna sa *Zakonom o suzbijanju diskriminacije* i *Zakonom o ravnopravnosti spolova*.

Vjerski sadržaji u prostorima škole – Preporučili smo MZO-u uvođenje alternativnih izbornih nastavnih sadržaja za djecu koja ne pohađaju izborni vjeronauk u školi, kako bi se za sve učenike ujednačila ponuda nastavnih predmeta, i u kvantitativnom, i u kvalitativnom smislu. Zbog prijava o uključivanju djece u odgojno-obrazovnim ustanovama u vjerske sadržaje izvan odobrenoga programa vjeronauka, odnosno vjerskog odgoja, preporučili smo

¹ NN 87/14 i 81/15.

MZO-u da poduzme mjere kako se vjerske aktivnosti u školama i vrtićima ne bi prakticirale izvan tih programa.

Zdravstvena zaštita djece u odgojno-obrazovnim ustanovama – Preporučili smo veći angažman MZO-a u osiguravanju škole u bolnici za svu djecu osnovnoškolske i srednjoškolske dobi koja su na bolničkom liječenju. Preporučili smo i suradnju škole s timovima školske medicine u obuci djelatnika i pružanju prve pomoći djetetu u slučaju dijabetičke kome, što uključuje i primjenu glukagona. Jedna od preporuka je i upozoriti učitelje da fizički rasterete učeničke torbe pažljivijim planiranjem korištenja udžbenika i drugih nastavnih sredstava koje učenici moraju donijeti u školu, kao i da škole osiguraju prostore/ormariće za svako dijete.

Kvalitetna prehrana djece – Apelirali smo na MZO da upozori škole i osnivače da je neprihvatljivo postavljati automate sa slatkišima, grickalicama i slatkim pićima u prostore škola. Preporučili smo da: škole poštuju normative i smjernice za prehranu učenika koje je odredilo Ministarstvo zdravstva, s ciljem poboljšanja načina prehrane u školama te razvoja pravilnih prehrambenih navika kod djece i mladih; osiguraju unos zdravih namirnica djeci unutar školske prehrane; osiguraju besplatnu prehranu u školi djeci iz obitelji koje nisu u mogućnosti podmiriti trošak školske prehrane, pri čemu je važna suradnja škola s CZSS-ima. Pozvali smo škole na obziran pristup u komunikaciji s roditeljima čijoj djeci se osigurava besplatna prehrana, kako bi se izbjegla stigmatizacija djece i da bi se zaštitilo dostojanstvo djeteta i njegove obitelji.

Dodatni sadržaji i aktivnosti u odgojno-obrazovnom procesu – Preporučili smo da škole prije planiranja dodatnih sadržaja i aktivnosti ispitaju mogućnosti roditelja i interes djece te da pri odabiru aktivnosti daju prednost onima koje su besplatne ili cijenom pristupačne te da osiguraju pomoć učenicima slabijih materijalnih mogućnosti u financiranju tih aktivnosti.

Mobilni tim stručnih suradnika za više odgojno-obrazovnih institucija – Preporučili smo osiguravanje zajedničkog mobilnog tima stručnih suradnika za više ustanova na određenom području kako bi se pravovremeno zaštitila prava i dobrobit djece.

Suradnja odgojno-obrazovnih ustanova s roditeljima, skrbnicima te s drugim tijelima i ustanovama – Preporučili smo da odgojno-obrazovni radnici, prije svega razrednici, na početku školske godine daju roditeljima/osobama kojima su djeca povjerena sve potrebne informacije o njihovim pravima, obvezama i odgovornostima u odgojno-obrazovnom procesu, o pravima i obvezama učenika, o proceduri i svim mogućnostima zaštite prava učenika te o načinima komunikacije sa školom. Ujedno smo naglasili potrebu pravovremenog informiranja roditelja/osoba kojima su djeca povjerena o svim kadrovskim i organizacijskim promjenama u školi. Kod iznimno teških slučajeva koji zahtijevaju zaštitu prava i interesa djeteta ističemo potrebu uspostave koordinirane suradnje škole sa svim institucijama zaduženim za zaštitu prava djece te uvođenje prakse sastanaka „studija slučaja“, budući da administrativna procedura ponekad produljuje rješavanje problema te se time dodatno produbljuju teškoće djeteta i krše njegova prava.

Zaštita djece u odgojno-obrazovnim ustanovama od ugrožavajućeg ponašanja roditelja – U situaciji u kojoj roditelji svojim ponašanjem ugrožavaju dijete (konflikt između roditelja u ostvarivanju roditeljske skrbi, nasilje, alkoholizam, utjecaj opijata...) preporučili smo školama i vrtićima da obvezno obavijeste CZSS i, prema potrebi, policiju. Preporučili smo donošenje *Protokola o postupanju u kriznim situacijama* s jasno definiranim ulogama i obvezama djelatnika škole, uz pomoć predstavnika učitelja, stručnih suradnika i ravnatelja, ali i učenika i roditelja, kako bi procedure bile jasne i lako provedive svim nositeljima te dostupne učenicima, roditeljima i stručnoj javnosti. Posebnom stresu izloženi su učenici koji mijenjaju razrednu sredinu zbog konfliktnog prekida zajednice života roditelja, a u situaciji

kad još nije donesena odluka suda s kojim roditeljem će dijete stanovati. U situaciji provođenja ovrhe u školi radi predaje djeteta ili radi ostvarivanja osobnih odnosa s roditeljem ili drugim osobama, kad se ona radi zaštite prava djeteta, mora provesti u školi, preporučili smo prethodnu pripremu i zajedničko koordinirano djelovanje svih sudionika u ovrši, prema *Pravilniku o načinu postupanja i suradnje suca, stručnog radnika centra za socijalnu skrb i policijskog službenika za mladež prilikom prisilnog oduzimanja i predaje djeteta*. Djelatnici odgojno-obrazovnih ustanova, kao i svi ostali, dužni su poštovati odluke suda. Školama smo preporučili intenzivnu suradnju s CZSS koji pruža savjetodavnu potporu u provedbi postupka ovrhe i poduzima nužne mjere pomoći i podrške djetetu i drugim osobama koje sudjeluju u provedbi ovrhe radi prisilnog oduzimanja i predaje djeteta.

Neprofesionalno, neetično i kažnjivo postupanje djelatnika – U postupcima odgojno-obrazovnih radnika koji svojim ponašanjem i neodgovarajućim radom te neispunjavanjem obveza koje je u postupku stručno-pedagoškog nadzora naložio AZOO, izravno rade na štetu djece, preporučili smo odgovarajuće praćenje, evidentiranje i dokumentiranje njihovog rada i ponašanja u cilju prikupljanja materijalnih dokaza o lošem i štetnom postupanju prema djeci. Preporučili smo pojačati stručno-pedagoške nadzore te u postupcima nadzora provesti razgovor s djecom kako bi ona mogla izraziti svoje mišljenje, budući da rezultati nadzora mogu utjecati na daljnja prava i obveze učenika, a ponekad i na njegovo daljnje redovno obrazovanje. Jedna od preporuka UN-ovog Odbora za prava djeteta je mogućnost sudjelovanja djeteta u sudskim i upravnim postupcima koji se odnose na njega, među kojima su i postupci inspekcijskog nadzora. U slučaju svake sumnje na seksualno nasilje ili seksualno uznemiravanje učenika od strane radnika škole, potrebno je voditi računa o najboljem interesu djeteta i udaljiti radnika iz nastave i iz blizine djece i prije nego optužni akt stupi na snagu, pozivajući se na radno pravne povrede i povrede etičkog kodeksa. Time bi se izbjeglo da djelatnik osumnjičen za kazneno djelo na štetu djeteta nesmetano nastavi raditi s djecom i po nekoliko mjeseci dok optužni akt ne postane pravomoćan. MZO smo pozvali da upozori odgojno-obrazovne ustanove da, prije zapošljavanja ili druge vrste angažiranja osoba u radu ili kontaktima s djecom, pribave od Ministarstva pravosuđa posebno uvjerenje o podacima iz kaznene evidencije iz kojeg je vidljivo je li osoba pravomoćno osuđivana za kaznena djela koja su zapreka za rad u odgojno-obrazovnoj ustanovi. Također smo ih pozvali da periodično provjeravaju te podatke o zaposlenicima i ostalim osobama angažiranim u školi.

Međusobni odnosi radnika odgojno-obrazovnih ustanova i njihov utjecaj na djecu – U slučaju sukoba među djelatnicima koji se negativno odražavaju na kvalitetu i odvijanje odgojno-obrazovnog procesa, pozvali smo na aktivno uključivanje ravnatelja u rješavanje sukoba te prioritetnu zaštitu učenika.

Zaštita djece od neetičnog i kažnjivog postupanja trećih osoba s kojima odgojno-obrazovna ustanova surađuje – Preporučili smo da čelnici škola zatraže posebno uvjerenje o podacima iz kaznene evidencije za sve vanjske suradnike koje angažiraju u procesu odgoja i obrazovanja koje dolaze u doticaj s djecom. Također i da se propisom odrede pravila i uvjeti za sudjelovanje organizacija civilnog društva u odgojno-obrazovnom procesu, kako bi se osiguralo da je program koji se provodi zaista u interesu djece. Naš je prijedlog i da se iznajmljivanje prostora škole za izvanškolske aktivnosti uvjetuje provjerom prethodne osuđivanosti za sve osobe koje će u prostoru škole dolaziti u kontakt s djecom.

Sigurnost školskih prostora i zaštita od ulaska neovlaštenih osoba – Upozorili smo na nužnost zaštite djece i prostora odgojno-obrazovnih ustanova od pojedinaca, koji ne prežu od neovlaštenog ulaska u škole i ometanja nastave, izravnog uvlačenja učenika u političku propagandu, iskorištavanje djece za političku promociju i političke ciljeve. MZO i osnivači trebaju procijeniti sigurnost učenika te dati jasne upute i podršku školskim ustanovama u

zaštiti učenika i sprečavanju neovlaštenog ulaska stranih osoba u prostore odgojno-obrazovnih ustanova.

Prijevoz djece u vrtić i školu – Preporučili smo da jedinice lokalne samouprave osiguraju organizirani prijevoz djece obveznika predškole, osobito u manjim mjestima i na otocima, da se u okolnostima posebnih i otežanih prometnih uvjeta, radi veće sigurnosti učenika, osigura besplatan prijevoz učenicima osnovnih škola bez obzira na udaljenost te da se razmotri mogućnost financiranja školskog prijevoza i za učenike srednjih škola jer visoki troškovi prijevoza mogu biti razlog za odustajanje od srednje škole. Radi zaštite djece u školskom prijevozu, preporučili smo da školske ustanove upoznaju prijevoznike i vozače s *Protokolom o postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima* te da dogovore protokole postupanja u situacijama kad pojedini učenici nasilnim ili drugim neprimjerenim ponašanjem ugrožavaju druge i otežavaju vožnju. Podsjetili smo na nužnost prijave svih prijevoznika koji ne poštuju *Pravilnik o uvjetima koje moraju ispunjavati autobusi kojima se organizirano prevoze djeca* i koji svojim vozilima ili osobljem na bilo koji način mogu ugroziti sigurnost djece. Ujedno smo podsjetili na dužnost škole da pri sklapanju ugovora s prijevoznikom uvjetuje provjeru prethodne osuđivanosti vozača; da se roditelje i skrbnike djece na prvom roditeljskom sastanku upozori i na obvezu sigurnog prijevoza djece, uključujući korištenje autosjedalica, vezivanje sigurnosnim pojasom u osobnim automobilima, siguran prijevoz biciklima te ponašanje tijekom ulaska, vožnje i izlaska djece iz autobusa.

Osposobljavanje djece za upravljanje biciklom – Preporučili smo suradnju svih subjekata koji financiraju, provode i sudjeluju u provedbi *Programa za osposobljavanje za upravljanje biciklom* te osiguravanje uvjeta za provođenje ovog Programa u osnovnim školama i u svim drugim ustanovama koje provode odgoj i obrazovanje ili organiziraju slobodno vrijeme djece i mladih.

Upis u dječje vrtiće kojima su osnivači jedinice lokalne samouprave

Analizirajući interne akte različitih gradova/općina kojima se propisuju kriteriji prednosti pri upisu djece u dječji vrtić često nailazimo na neujednačene i diskriminatorne odredbe. I roditelji nam se pritužuju na kriterije za upis, poput uvjeta da oba roditelja zajedno s djetetom moraju imati prebivalište na području **grada/općine**. Nezadovoljstvo izazivaju i kriteriji prema kojima se, pri istom broju bodova, prednost upisa daje: djetetu iz obitelji s više djece, kojemu su brat ili sestra upisani u isti vrtić, koje stanuje bliže objektu, po nadnevku rođenja ili abecednom redu. Djeci nezaposlenih roditelja najčešće je uskraćeno mjesto u vrtiću. Roditelji nam se obraćaju i zbog nemogućnosti ostvarivanja sufinanciranja boravka u vrtiću od strane jedinica lokalnih samouprava (JLS) koje na svom području nemaju vrtića pa su djecu primorani upisati u vrtić na području druge JLS i za to platiti punu ekonomsku cijenu. Preporučili smo Ministarstvu uprave (MU) i MZO-u da upozore JLS-e na navedene propuste te da na razini države pokušaju ujednačiti kriterije za upis djece u dječje vrtiće kojima su osnivači JLS. Ujedno smo preporučili da postupe u skladu s načelima najboljeg interesa djeteta i nediskriminacije, koja proizlaze iz *Konvencije o pravima djeteta* i *Zakona o suzbijanju diskriminacije* te da nalože svim JLS da revidiraju odredbe internih akata kojima se uređuje upis djece u vrtić, a koje bi mogle dovesti do diskriminacije djece i ugrožavanja njihovih prava i najboljih interesa. Također smo preporučili da ukažu JLS-ima na potrebu sufinanciranja vrtića na području drugih JLS-a, u situaciji kad djeca zbog različitih razloga nisu mogla ostvariti upis u vrtiću na području svojega grada/općine ili kad na njihovom području nema vrtića.

Preporuka je djelomično prihvaćena. MU nam je odgovorio da nema zapreke da MZO putem ureda državne uprave u županijama uputi svim JLS-ima koji su osnivači dječjih vrtića uputu koja se tiče ove problematike. MU planira napraviti analizu poslova iz djelokruga JLS te će

tom analizom biti obuhvaćeno i pitanje brige o djeci. MZO je odgovorio da će voditi brigu o svim stawkama preporuke te da, budući da se kriteriji za upis u dječji vrtić najčešće uvode zbog nedovoljnih kapaciteta za smještaj djece, vjeruje kako će se to pitanje urediti i brojnim projektima koji se provode u sklopu MDOMSP-a i drugih ministarstava.

Upis u dječji vrtić djece čije majke koriste status majke odgojiteljice

Saznavši da dijete čija majka ima status majke odgojiteljice ne može ostvariti upis u skraćeni program privatnog vrtića, iako roditelji žele sami snositi trošak bez subvencije grada, uputili smo preporuku gradu da, vodeći se načelom najboljeg interesa djeteta, iznađe modele (poslijepodnevi termini, skraćeni boravak i sl.) kojima bi se djeci, čije majke imaju status odgojiteljice, omogućio boravak u vrtiću i ostvarivanje njihovog prava na predškolski odgoj i obrazovanje. Istaknuli smo da dječji vrtić nije samo mjesto „čuvanja djece“ dok roditelj radi, nego mjesto na kojem se djeca odgajaju, socijaliziraju i obrazuju i gdje se potiče zdrav psihosocijalni rast i razvoj djeteta te je, stoga, onemogućavanje upisa djeteta u dječji vrtić u suprotnosti s najboljim interesima djeteta. U konkretnom slučaju smatramo da nema razloga zbog kojeg se prijeći upis djetetu u vrtić, posebice stoga što je riječ o privatnom vrtiću, a roditelj sam želi snositi trošak. Gradski ured za obrazovanje odgovorio nam je da predmetnu predstavku uputio na nadležno postupanje Odjelu za demografiju, a da dio koji se odnosi na upise u privatni vrtić uputimo samom vrtiću, budući da su upisi u vrtić uređeni *Pravilnikom o upisu djece i ostvarivanju prava i obveza korisnika usluga u dječjem vrtiću*.

Sufinanciranje prijevoza učenika srednjih škola

Pravobraniteljica za djecu već više godina obavještava MZO i Vladu RH o pritužbama na odluke o kriterijima i načinu financiranja troškova javnog prijevoza redovitih učenika srednjih škola. Imajući u vidu očekivano donošenje nove odluke o financiranju, odnosno sufinanciranju prijevoza za učenike srednjih škola, podsjetili smo Vladu RH na ovu problematiku koja je i dalje aktualna i preporučili da ponovno preispitaju sve mogućnosti kako bi se ujednačilo sufinanciranje troškova prijevoza učenicima srednjih škola.

Organizacija prijevoza obveznika predškole

Zbog spornog tumačenja odredbi *Zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju*, zbog kojeg se djetetu obvezniku predškole odriče mogućnost organiziranja prijevoza, preporučili smo MZO-u da svojim aktivnostima, smjernicama i inicijativama potakne ujednačavanje prakse JLP(R)S-a koje različito tumače obvezu osiguranja prijevoza predškolaca, kad je prostor vrtića (ili škole u kojoj se odvija program predškole) udaljen od adrese stanovanja. Naime, sporna odredba propisuje da, u slučaju da na određenom *području* nema dječjeg vrtića, odnosno škole koja provodi program predškole, JLP(R)S dužna je osigurati provođenje programa predškole za djecu na način da osigura prijevoz djece do najbližeg dječjeg vrtića ili osnovne škole koja izvodi program predškole, ako se ne radi o udaljenosti većoj od 20 kilometara u odnosu na mjesto stanovanja djeteta. Kako nije jasno definirano na koje područje se to odnosi (jedinica lokalne samouprave u cjelini, ili pojedina naselja iz sastava jedne općine ili grada) dolazi do različitog tumačenja na što smo ukazali MZO-u. U odgovoru MZO navodi kako je na prvom mjestu dobrobit djeteta te da vrlo rijetko zaprimaju podneske vezane uz nepridržavanje sporne odredbe, a da na svaki upit kontaktiraju JLP(R)S i pronalaze najbolja moguća rješenja. Vjeruju kako većina JLP(R)S poštuje ove odredbe. Navode kako nema jedinstvenog rješenja, zbog specifičnosti i razlika na području RH, ali da je u dogovoru s osnivačima moguće riješiti navedene probleme.

Zapošljavanje socijalnih pedagoga u osnovnim školama

Nakon saznanja da je u OŠ Dragutina Tadijanovića u Vukovaru oformljen poseban razredni odjel za djecu s problemima u ponašanju u koji će biti upućivana djeca iz svih gradskih škola,

a da MZO nije odobrilo zapošljavanje socijalnog pedagoga, uputili smo preporuku MZO-u. Istovjetnu preporuku uputili smo i u vezi s OŠ Vijenac u Osijeku, u kojoj već drugu školsku godinu postoji poseban odjel za djecu s problemima u ponašanju, koji radi bez potrebnih stručnjaka – socijalnog pedagoga i psihologa. Naglasili smo da je odgovarajuća stručna podrška minimalni standard bez kojeg je otežano ostvarivanje odgoja i obrazovanja djece s problemima u ponašanju.

Zaštita djece na stručnoj praksi

U povodu slučaja seksualnog uznemiravanja učenice na stručnoj praksi i otklanjanja odgovornosti škole u tom slučaju, uputili smo preporuku MZO-u. Naglasili smo da je praktična nastava dio obveznog obrazovnog ciklusa polaznika strukovnog obrazovanja, odnosno strukovnog kurikuluma i da su škole, kao obrazovne institucije, odgovorne za njezino provođenje pa tako i za sigurnost i zaštitu učenika za vrijeme praktične nastave. Podsjetili smo da je zaštita djece od seksualnog nasilja obveza države preuzeta potpisivanjem *Konvencije o pravima djeteta* i *Konvencije Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja* te su, u skladu s time, država i njezine javne ustanove dužne poduzeti mjere za zaštitu djece. Istaknuli smo da škole, prilikom organiziranja praktične nastave i sklapanja ugovora s poslodavcem kod kojeg će polaznici strukovnog obrazovanja provoditi praktičnu nastavu, moraju voditi računa o tome da jedan od kriterija pri izboru poslodavca treba biti i jamstvo da će on osigurati da osobe koje dolaze u kontakt s učenicom na stručnoj praksi nisu pravomoćno osuđivane za spolne delikte. Preporučili smo MZO-u da škole koje provode strukovno obrazovanje upozori na potrebu obvezivanja poslodavca na provjeru prethodne osuđivanosti osoba koje će biti u kontaktu s učenicom na stručnoj praksi. Preporuka je prihvaćena.

Sudjelovanje djece iz vrtića na otvorenju trgovačkog centra

Ravnateljica dječjeg vrtića zatražila mišljenje pravobraniteljice o tome je li primjereno da djeca iz vrtića sudjeluju na otvorenju trgovačkog centra. Naveli smo da, iako nastup djece na otvorenju trgovačkog centra ne predstavlja sam po sebi kršenje dječjih prava, postoji mogućnost neetične komercijalne prakse ovisno o uvjetima u kojima se to događa. Svaka aktivnost koja uključuje djecu mora biti organizirana tako da se uvažavaju njihove potrebe, da se s njima postupa na način primjeren njihovoj dobi i zrelosti, da se pritom poduzmu sve potrebne mjere zaštite sigurnosti i zdravlja djece te da se spriječi svaka mogućnost zlorabe djece, njihovih fotografija i snimki. Pritom je iskorištavanje djece za oglašavanje nedopustivo, a dužnost je svih koji se skrbe o djeci ili su im djeca povjerena, zaštititi ih od takvog iskorištavanja. Djecu kao posebno osjetljivu i podložnu skupinu, potrebno je zaštititi od izravnog poticanja na kupnju i poticanja na uvjeravanje njihovih roditelja ili drugih na kupnju, te od iskorištavanja posebnog povjerenja koje oni imaju u roditelje ili druge odrasle. Nije primjereno provođenje promotivnih akcija, programa i projekata koji bi bili protivni interesima djece te osobitu pažnju treba posvetiti vrijednostima poruka koje se djeci sugeriraju, za što odgovornost snose organizatori navedenih aktivnosti i oni koji djecu dovode, uvažavajući isključivo načelo najboljeg interesa djeteta. Uz razumijevanje toga da je i vrtiću i roditeljima važno sudjelovanje djece na događanjima koja su važna za lokalnu zajednicu, ali napominjući da su mogući rizici za sigurnost djece i da djeca budu korištena tek kao kulisa zbivanja za odrasle, preporučili smo da se odluka o sudjelovanju djece donese u svjetlu ovih stajališta. Preporuka je prihvaćena na način da djeca nisu sudjelovala na otvorenju trgovačkog centra.